

Matluba RASULOVA,
Qarshi davlat universiteti tayanch doktoranti
E-mail: m_rasulova@gmail.com

NamMQI dotsenti N.Shaydullayev taqrizi asosida

TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLARNI TAYYORLASHDA SHAHRISABZ TURIZM VA MADANIY MEROS TEXNIKUMINING TUTGAN O'RNI

Аннотация

Turizm sohasi qadimgi davrlardan mamlakat taraqqiyotining muhim tarmoqlaridan biri bo'lgan. Ushbu maqolada Qashqadaryo viloyatida turizm sohasining rivojlanish jarayonlari, sohani yuksaltirishda malakali kadrlarning o'rni, Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi tarixi, texnikum faoliyatidagi yutuqlar hamda turizm industriyasi uchun kadrlar tayyorlash jarayonida texnikumning ahamiyati haqida ma'lumot beriladi.

Kalit so'zlar: Shahrisabz, Shahrisabz turizm va maishiy xizmat ko'rsatish kasb-hunar kolleji, Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi, Mehmonxona xo'jaligini tashkil qilish va boshqarish, Umumiy ovqatlanish korxonalari mutaxassisi, Madaniy meros obyektlarini asrash va ta'mirlash ustasi.

THE ROLE OF THE SHAHRISABZ TOURISM AND CULTURAL HERITAGE TECHNICAL SCHOOL IN THE TRAINING OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM

Annotation

The tourism industry has been one of the important sectors of the country's development from ancient times. This article will tell about the development processes of the tourism sector in the Kashkadarya region, the role of qualified personnel in the promotion of the industry, the history of the Shahrisabz tourism and cultural heritage technical school, achievements in the technical activities and the importance of the Technical School in the process of training personnel for the tourism industry.

Key words: Shahrisabz, Shahrisabz Professional College of Tourism and household services, Shahrisabz tourism and cultural heritage Technical School, Organization and management of Hotel economy, specialist of catering enterprises, master of preservation and repair of cultural heritage facilities.

РОЛЬ ШАХРИСАБЗСКОГО ТЕХНИКУМА ТУРИЗМА И КУЛЬТУРНОГО НАСЛЕДИЯ В ПОДГОТОВКЕ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В СФЕРЕ ТУРИЗМА

Аннотация

Индустрия туризма с древних времен была одной из важнейших отраслей развития страны. В данной статье представлена информация о процессах развития сферы туризма в Кашкадарьинской области, роли квалифицированных кадров в развитии отрасли, истории Шахрисабзского техникума туризма и культурного наследия, достижениях в деятельности техникума, а также о значении техникума в процессе подготовки кадров для индустрии туризма.

Ключевые слова: Шахрисабз, Шахрисабзский колледж туризма и бытового обслуживания, Шахрисабзский техникум туризма и культурного наследия, организация и управление гостиничным хозяйством, специалист предприятий общественного питания, мастер по сохранению и ремонту объектов культурного наследия.

Kirish. Bugungi kunda O'zbekistonda shiddat bilan rivojlanib borayotgan sohalardan biri turizm sohasi bo'lib, ushbu soha mamlakat iqtisodiyotini yuksaltirishda muhim o'rin tutishi yaqqol namoyon bo'lmoqda. Yurtimizda turizm sektorini rivojlantirishning asosiy omillaridan biri soha uchun malakali kadrlar tayyorlash jarayoni hisoblanadi. So'nggi yillarda deyarli barcha oliy ta'lim muassasalarida turizm kafedralari tashkil etilganligi ushbu soha uchun kadrlarga talab yuqori ekanligidan dalolat beradi.

Davlatimiz tomonidan turizm sohasini rivojlantirish yo'lida amalga oshirilib kelayotgan keng ko'lamlı islohotlar natijasida ushbu yo'nalish tobora rivojlanib bormoqda. Sohani yanada taraqqiy ettirish, davlatimiz rahbari tomonidan qo'yilgan yuksak maqsadlarga erishishda yetuk, zamonaviy kadrlar hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Shu bois ham sayyohlik yo'nalishida kadrlar tayyorlash, malakasini oshirish, bu borada xalqaro hamkorlikni kengaytirish masalalarida ham kuyidagi muayyan chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda.

Material va metodlar. Darhaqiqat, turizm sohasidagi kadrlar tayyorlash masalasini o'rganish barqaror rivojlantirish asosida borishi lozim. Bu holat bugungi kunda o'ta muhim

masala bo'lib qolmoqda. Avvalo, turizm sohasida kadrlar tayyorlash mehmonxonada xodimlarni boshqarish bu ayrim xodimlarga mehmonxona maqsadlariga erishish uchun tashabbuskorlik bilan, ongli, ijodiy mehnat qilishga eng maqbul sharoit yaratish maqsadida jamoaga sobit-qadamlik bilan har tomonlama ta'sir o'tkazish hisoblanadi.

Shunday qilib, turistik korxonalarda ishlayotgan insonlar har uchala talqinda boshqaruv obyekti bo'lishi mumkin. Asosiysi, ularning hammasi hamjihatlikda pirovard natijaga erishish maqsadida yagona ishlab chiqarish yoki xizmat ko'rsatish tizimi doirasida faoliyat ko'rsatishadi.

Oxirgi 3 yilda turizm sohasida kadrlar tayyorlashga ixtisoslashgan oliy ta'lim muassasalari soni 16 tadan 30 taga, ularda ta'lim oluvchi talabalar soni esa mos ravishda 4 100 nafardan 11 500 nafargacha oshgan. 2020 yilda oliy ta'lim muassasalarida turizm sohasida ta'lim beruvchi pedagoglarning ilmiy salohiyati 24,2 foizni tashkil etgan bo'lsa, 2023 yilda ushbu ko'rsatkich 37,6 foizga yetdi.

Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi ham turizm sohasi uchun malakali kadrlar tayyorlovchi yetakchi ta'lim muassasalaridan biri hisoblanadi. Ushbu texnikum

faoliyati tarixiga nazar tashlasak, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2001 yil 14 avgustdagi № 338-sonli qarori, Respublika o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi Markazining 2003 yil 6 avgustdagi № 176-sonli buyrug'i hamda Qashqadaryo viloyat hokimligi o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi boshqarmasining 2003 yil 27 avgustdagi № 386-M sonli buyrug'iga asosan, 12-son kasb-hunar maktabi tugatilib, o'rnida Shahrisabz turizm va maishiy xizmat ko'rsatish kasb-hunar kolleji tashkil etildi [1]. Kollejda maishiy xizmat ko'rsatish bilan bog'liq bo'lgan 13 ta ixtisoslik bo'yicha mutaxassislar tayyorlash yo'lga qo'yildi.

O'rta maxsus kasb-hunar ta'limi Markazining 2004 yil 9-25 oktabrdagi 22-sonli buyrug'i, Qashqadaryo viloyat o'rta maxsus kasb-hunar ta'limi boshqarmasining 2004 yil 27 oktabrdagi 387-M sonli buyrug'iga asosan, Shahrisabz turizm va maishiy xizmat kasb-hunar kollejining nomi Shahrisabz oziq-ovqat va maishiy xizmat ko'rsatish kasb-hunar kolleji deb o'zgartirildi.

2004-2005 o'quv yilida kollejga 13 ixtisoslik bo'yicha 669 nafar talaba o'qitildi.

Kollej Toshkent Davlat Iqtisodiyoti universiteti, Toshkent Kimyo texnologiyasi instituti, Buxoro oziq-ovqat va yengil sanoat texnologiyasi instituti, Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti bilan o'zaro hamkorlikni yo'lga qo'ydi.

2004 yilning aprel oyida «Turizm yo'nalishidagi mashg'ulotlarni tashkil qilishning dolzarb muammolari» mavzusida Respublika ilmiy amaliy anjumani bo'lib o'tdi. Ushbu anjuman Toshkent Davlat iqtisodiyot universiteti «Turizm servisi» kafedrasida professor-o'qituvchilari bilan hamkorlikda tashkil etildi. Anjumanda turizm yo'nalishi bo'yicha ko'plab muammoli masalalar o'z yechimini topdi [2].

2020-yilda Shahrisabz oziq-ovqat va maishiy xizmat ko'rsatish kasb-hunar kolleji Shahrisabz turizm va servis kollejiga aylantirildi. Mazkur kollejda quyidagi yo'nalishlarda mutaxassislar tayyorlanishi yo'lga qo'yildi:

- 4.81.02.01 – Turizm. Ushbu yo'nalishda turanimator, turizm axborot markazi konsultanti, turizm agenti, yo'riqchi-yo'l boshlovchi, ichki turizm gidi, ekoturizm agenti kabi kvalifikatsiyalar bo'yicha mutaxassislar tayyorlanmoqda.

- 4.81.01.00 – Mexmonxona xo'jaligini tashkil etish va boshqarish. Kvalifikatsiyalari – mexmonxona administratori va xonalar fondi supervayzeri.

- 4.81.01.01 – Umumiy ovqatlanish korxonalarini mutaxassisi. Kvalifikatsiyalar nomi: ofitsiant, barmen, bufetchi, baristo (choyshunos, titestr), somele.

- 4.81.063.01 – Umumiy ovqatlanish xizmatlarini tashkil etish mutaxassisligi. Kvalifikatsiyalari – O'zbek va xorijiy oshxonalar oshpazi, bolalar va parhez taomlar oshpazi.

- 4.32.06.01 – Buxgalteriya. Kvalifikatsiyalari – buxgalter va kassir.

- 4.83.01.01 – Ekologiya va atrof-muhit muhofazasi.

2022-yilda 6 ta yo'nalishda 130 ta talaba kollejni tamomladi.

2022-2023-o'quv yilidan boshlab Shahrisabz turizm va servis kolleji negizida Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi tashkil etildi [3].

2023-yilda ushbu texnikumni 111 ta talaba muvaffaqiyatli tamomlab, ularning 40 nafari suhbat asosida oliy ta'lim muassasalarida o'z mutaxassisliklari bo'yicha 2-kursdan o'qishga qabul qilindi. 71 nafari esa to'liq ish bilan ta'minlanib, Kitob geologik qo'riqxonasi, Hisor davlat qo'riqxonasi, mexmonxonalar, uy mexmonxonalar va restoranlarda faoliyat olib bormoqdalar. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi 70 ta korxonalar bilan shartnoma imzolagan bo'lib, talabalar amaliyotini tashkil etish va ularni

ish bilan ta'minlash jarayonlarida ushbu korxonalar katta hissa qo'shib kelmoqda.

2024-yilda texnikumni 95 ta bitiruvchi talaba tamomlashi kutilmoqda [4].

Mavzuni o'rganish doirasida mavzuga doir qonunchilik hujjatlari batafsil o'rganildi. Mavzuni yoritishda dala tadqiqot metodlari va og'zaki tarix usulidan keng foydalanildi, ma'lumotlar qiyosiy tahlil qilinib, umumlashtirildi.

Tahlil va natijalar. Bugungi kunda texnikumda 11 ta shtat birligida o'qituvchilar faoliyat ko'rsatib, ularning 6 nafari katta o'qituvchilardir. Texnikum o'qituvchilari tomonidan 2023-2024-o'quv yilida 15 ta o'quv qo'llanma va 10 ta o'quv uslubiy majmua tayyorlangan [5]. Texnikum kutubxonasining umumiy fondida 6221 ta kitob mavjud bo'lib, ularning 1955 tasi umumta'lim fanlarga, 3198 tasi umumkasbiy fanlarga, 379 tasi o'quv uslubiy fanlarga doir bo'lsa, 477 tasi badiiy, 162 tasi siyosiy adabiyotlarni va 59 tasi SD diskarni tashkil qiladi [6].

Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumining tarixiy Shahrisabz shahrida joylashganligi talabalarining olgan nazariy bilimlarini muntazam ravishda amaliyotga qo'llashlariga imkon beradi. Bugun texnikumda tahsil olayotgan talabalar darsdan bo'sh vaqtlarini texnikumda faoliyat ko'rsatayotgan stilistika, kompyuter injenering va grafikasi, tennis, shaxmat kabi to'garaklarda o'tkazmoqda. Buning natijasi o'laroq, 2023-yil 13-oktabrda Shaxsha bo'yicha tashkil etilgan Shahrisabz shahar musobaqasida texnikum talabasi To'rayeva Nargiza 1-o'rinni, Norov Jasur esa 2-o'rinni, 2024-yilda esa Rizayeva Sevinch 1-o'rinni qo'lga kiritdi.

2024-yil yanvarda yoshlar orasida o'tkazilgan tanlovlarda stol tennis bo'yicha Avlaqulov Nodir Shahrisabz shahrida 1-o'rinni, Qashqadaryo viloyati bo'yicha esa 3-o'rinni qo'lga kiritdi.

Texnikumning iqtidorli talabalaridan Temirov Ma'rufjon turk tilida, Ahmadov Abbas, Jabborova Sabina rus tilida, Nomozov Tohir, Avlaqulov Nodirbek, Asadullayeva Sabina ingliz tillarida ravon so'zlashib, Shahrisabzga tashrif buyuradigan xorijiy sayyohlarga tarjimon-gidlik xizmatini ko'rsatib kelmoqda [7].

Texnikum talabalarini Qashqadaryoda o'tkazilib kelinayotgan turizm bo'yicha yarmarkalarda, festivallarda faol qatnashishadi va bu orqali o'z bilimlarini amaliyotga qo'llash imkoniga ega bo'lishmoqda.

Muhokama. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumida yil davomida xorijlik mutaxassislar, "Ipak yo'li turizm va madaniy meros xalqaro universiteti"ning yetakchi professor-o'qituvchilari tomonidan talabalarga mutaxassisligi doirasida master-klasslar tashkil qilinadi. Jumladan, 2024-yil 27-fevralda "Umumiy ovqatlanish shoxobchalarida ko'rsatiladigan xizmatlar sifatini rivojlantirish hamda ushbu sohada ishlayotgan xodimlar malakasini oshirish" mavzusida xorijlik mutaxassislar ishtirokida seminar bo'lib o'tdi. Seminarni Rossiya fuqarosi, xalqaro toifadagi mutaxassis Klikov Artem Aleksandrovich va O'zbekiston fuqarosi, oliy toifali mutaxassis Mashkov Aleksandr Yurievichlar olib borishdi. Seminarida texnikum o'qituvchilari, Umumiy ovqatlanish xizmatlarini tashkil etish va boshqarish, Mehmonxona xo'jaligini tashkil qilish va boshqarish guruhlari hamda Shahrisabz shahri restoran, ovqatlanish shoxobchalari boshqaruvchilari va oshpazlari qatnashdilar. Bu kabi seminarlarning tashkil etilishi soha vakillari malakasini yanada oshishiga xizmat qiladi.

2024-yilda texnikumda quyidagi yo'nalishlar uchun qabul e'lon qilingan:

-Turizm;

-Mehmonxona xo'jaligini tashkil qilish va boshqarish;

- Umumiy ovqatlanish xizmatlarini tashkil etish;
- Stilistika va vezajist san'ati;
- Ekologiya va atrof muhitni himoya qilish;
- Kompyuter injiniringi;
- Bank ishi;
- Buxgalteriya hisobi va audit;
- Geodeziya va kartografiya;
- Madaniy meros obyektlarini asrash va ta'mirlash ustasi [8].

Yuqoridagi ma'lumotlardan ko'rinib turibdiki, turizm sohasida kadrlar tayyorlash borasida amalga oshirilayotgan islohotlar o'z samarasini bermoqda. Bugun direktor A. Akramxonov rahbarligida Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi turizm sohasi uchun malakali kadrlar tayyorlash, ularni ish bilan ta'minlash borasida sezilarli yutuqlarga erishmoqda. Texnikumda yoshlarning ta'lim olishi, o'z iqtidorini namoyon etishi uchun yaratilgan imkoniyatlar o'z samarasini bermoqda.

Xulosa. Bugungi kunda O'zbekistonning turizm sohasi yuqori ko'rsatkichlarga erishmoqda: xorijlik sayyohlar soni kundan-kunga oshib, ichki turizm jadal rivojlanmoqda, sohaga bog'liq infratuzilma shakllanib, xizmatlar eksporti tinimsiz o'smoqda. Bu jarayonni to'xtamasligini ta'minlash va keyinchalik kuchaytirishning asosiy o'yli bu malakali kadrlar tayyorlash tizimini yo'lga qo'yib, takomillashtirib borishdir.

Ko'rib turganimizdek hozirgi kunda mamlakatimizda professional mutaxassislar tayyorlash tizimi yaratilgan. Bundan tashqari sohada oliy o'quv yurtlar va ularda o'qitilayotgan talabalar soni yildan yilga ortib, ilg'or xorijiy tajribalarni o'rganish asosida o'qitish tarsliklari jaxon standartlariga moslashtirilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, ushbu yo'nalishda davlatimizda amalga oshirilayotgan ishlarning natijasida xalqaro talablarga mos keluvchi malakali mutaxassislar tayyorlashga va sohasidagi turli yo'nalishlar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar, fundamental, ilmiy-amaliy ishlarga bo'lgan keskin ehtiyoj muammosini hal etishga zamin yaratadi.

ADABIYOTLAR

1. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi joriy arxivi materiallari.
2. Toirova S. Bir o'quv askanida.//Kesh, 2005, 21 yanvar.
3. "Turizm, madaniy meros va muzeyshunoslik sohaslarida malakali kadrlar tayyorlashning uzluksiz tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ – 5270-sonli Qarori, 2021-yil 30-oktabr, Lex.uz.
4. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi direktori A. Akromxonov bilan suhbat, 2024-yil, 15-aprel
5. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi direktorining o'quv va tarbiyaviy ishlar bo'yicha o'rinbosari F. Rustamova bilan suhbat, 2024-yil, 15-aprel
6. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi kutubxonasi xodimi N. Sultonova bilan suhbat, 2024-yil, 15-aprel
7. Shahrisabz turizm va madaniy meros texnikumi yoshlar yetakchisi D. Muhammadiyev bilan suhbat, 2024-yil, 15-aprel.
8. https://t.me/Shahrisabz_TMMT